

„Mapa ziem Rzeczypospolitej” z atlasu Abrahama Orteliusa, skala około 1:2,5 mln

maniae” Filipa Melanchtona (grecka przeróbka nazwiska Schwarzerd), który widział wiele zasług Słowian w Europie. Grodecki poznał tego znakomitego humanistę, wraz z którym słuchał wykładów w Wittenberdze w latach 1556-58. Opracowanie Grodeckiego stanowiło fragment wcześniej wydanej mapy Bernarda Wapowskiego z 1526 r., wydrukowanej w krakowskiej drukarni F. Unglera. Mapa Grodeckiego była wznawiana i przerabiana, a popularność o zasięgu europejskim zawdzięcza zamieszczeniu w atlasie „Theatrum Orbis Terrarum” Abrahama Orteliusa z 1570 roku. Jedyny znany egzemplarz pierwszego wydania mapy zaginął w czasie II wojny światowej, a jedyny egzemplarz drugiego wydania zachował się w zbiorach Harvard University (USA).

W ostatnich latach na wystawach są prezentowane następujące opracowania związane z Wacławem Grodeckim:

- „Mapa ziem Rzeczypospolitej” z atlasu Abrahama Orteliusa; stan pierwszy 1570 r., skala około 1:2 500 000, miedzioryt 37 x 49,5 cm;

- „Mapa ziem Rzeczypospolitej” z atlasu A. Orteliusa, stan trzeci po 1588 r.;

- „Mapa ziem Rzeczypospolitej” z wydania „Polonii” M. Kromera 1589 r., skala około 1:2 600 000, miedzioryt 27,5 x 36 cm;

- „Mapa ziem Rzeczypospolitej” W. Grodecki/A. Pograbka z atlasu A. Orteliusa; stan pierwszy 1595 r., skala około 1:2 500 000, miedzioryt 37 x 48,5 cm.

Oryginały tych map znajdują się w niektórych polskich zbiorach kartograficz-

nych i w zbiorach największego kolekcjonera map ziem polskich, zmarłego niedawno Tomasza Niewodniczańskiego. Reprodukcje z opisem są dostępne w katalogu „Imago Poloniae”.

CEZARY WŁ. REMBOWSKI

(geodeta emeryt, laureat nagrody państwowej za „Atlas miasta łodzi 2002”)

Pierwszą samodzielną katedrę nauczania geodezji na Akademii Krakowskiej powołano do życia w 1631 roku, natomiast Wydział Geodezji Górniczej AGH powstał w roku 1951. W przyszłym roku będziemy więc obchodzili dwie okrągłe rocznice: 380. - katedry i 60. - wydziału. Autor artykułu zwrócił się w związku z tym do rektorów Akademii Górniczo-Hutniczej oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego o uczczenie tych jubileuszy wydaniem okolicznościowego kalendarza, a kolejnych - także wydaniem „Polskiej monografii geodezji i kartografii”.

Literatura

- Wielka Ilustrowana Encyklopedia Powszechna, Wydawnictwo Gutenberga, Kraków, reprint 1995;
- Encyklopedia Powszechna PWN;
- Władysław Konopczyński, Dzieje Polski nowożytnej, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1986;
- Imago Poloniae - Dawna Rzeczpospolita na mapach, dokumentach i starodrukach, Warszawa 2002;
- Karol Buczek, Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku, Wrocław 1963;
- Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Geodeta Kraju, Warszawa 1993-1997;
- Władysław Kopaliński, Słownik tradycji kultury, PIW Warszawa 1987;
- www.uj.edu.pl/index , www.bn.org.pl
- www.wikipedia.org.pl , www.geoforum.pl
- www.portalwiedzy.onet.pl
- www.matematycy.interklasa.pl
- www.muzeum-polskie.org.pl

LITERATURA

DZIEJE PUŁTUSKA NA MAPACH

„Pułtusk. Obraz kartograficzny miasta od końca XV do początku XX wieku” to nowość na rynku wydawniczym. Autorzy książki, Agnieszka i Henryk Bartoszewiczowie, przedstawiają w niej zarys historii mazowieckiego miasta, jaki wyłania się z zachowanych opracowań kartograficznych. Miasto oznaczane było na niemal wszystkich mapach małoskalowych przedstawiających obraz ziem polskich już od XVI w., kiedy to tworzyli tak wybitni kartografowie, jak Bernard Wapowski czy Wacław Grodecki, a później m.in. w opracowaniach francuskich, pruskich i rosyjskich. Najstarszy plan i panoramę miasta sporządził w okresie „potopu” (w 1657 r.) szwedzki architekt i rysownik Erik Jönsson Dahlberg. W kolejnych stuleciach powstały liczne wielkoskalowe opracowania kartograficzne, na których zaobserwujemy kształtowanie się układu przestrzennego Pułtuska. Album Bartoszewiczów składa się z trzech uzupełniających się części. W pierwszej przedstawiona została historia miasta od jego początków we wczesnym średniowie-

czu do 1914 r. (z naciskiem na to, jak rozwijało się ono terytorialnie i jak zmieniła się zabudowa). Druga część została poświęcona analizie dawnych przedstawień kartograficznych Pułtuska. Listę opracowań małoskalowych otwiera XVI-wieczne wydanie „Geografii” Klaudiusza Ptolemeusza, a kończy mapa guberni warszawskiej z 1893 r. Następnie opisano liczne mapy wielkoskalowe, plany miasta lub jego części i rysunki architektoniczne od czasów wojny polsko-szwedzkiej po początek XX w. Pozycję uzupełnia przegląd najciekawszych i najbardziej wartościowych map wraz z opisami katalogowymi (łącznie 16 reprodukcji). Wydawcą 88-stronicowej książki jest Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku. Opracowanie powstało we współpracy z Archiwum Głównym Akt Dawnych i Urzędem Miejskim w Pułtusku.

PS